

## **ВІДГУК**

**офіційного опонента на дисертацію Шелеметьєвої Тетяни Вячеславівни  
«Управління розвитком туризму в Україні в умовах трансформації  
національної економіки», представлену на здобуття наукового ступеня  
доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та  
управління національним господарством**

### **Актуальність теми дисертаційного дослідження.**

Сучасний туризм як підсистема національної економіки перспективного значення потребує виваженої державної політики, підкріпленої регіональними ініціативами. Прагнення до забезпечення розвитку туризму як виду економічної діяльності, потенційно здатного забезпечувати більший вклад у формування ВВП України, обумовлює потребу уваги наукової спільноти та практиків до створення об'єктивної науково-прикладної бази методико-організаційного забезпечення його ефективності в трансформаційних умовах національної економіки. Тому представлене наукове дослідження, що має на меті обґрунтування теоретичних і методологічних засад, розробку практичних рекомендацій щодо управління розвитком туризму в Україні в умовах трансформації національної економіки, спрямованих на створення умов для забезпечення сталого розвитку сфери туризму та курортів, є вельми своєчасним і важливим, зокрема і для тактичної та стратегічної адаптації концептуальних засад державного регулювання розвитку туризму в Україні.

Загальний напрям дисертаційної роботи відповідає спрямуванню функціонування сфери туризму та напрямам державного регулювання, визначених Деклараціями Всесвітньої туристичної організації, Законом України «Про туризм» (від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР), Розпорядженнями Кабінету Міністрів України, зокрема «Перелік пріоритетних галузей економіки» (від 14.08.2013 р. № 843-р), «Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» (від 16.03.2017 р. N 168-р), «Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» (від 06.08.2014 р. № 385), «Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі» (від 11.10.2016 р. № 739-р).

Тому враховуючи прикладний характер та змістовне наповнення роботи, є всі підстави вважати її виконаною у руслі пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку України, визначених Кабінетом Міністрів на період до 2026 року.

### **Зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами, темами.**

Дисертаційне дослідження пов'язане з планами наукових досліджень Запорізького національного технічного університету: «Туристичний бізнес: світові тенденції та національні пріоритети» (номер державної реєстрації 0111U000341), де автором розроблено організаційно-управлінські засоби досягнення

конкурентоспроможності туристичних послуг; “Фактори розвитку міжнародного ринку туристичних послуг” (внутрішній номер наукової теми 07212), де автором запропоновано напрями ефективного менеджменту та чинники підвищення ефективності управління діяльністю в туризмі; “Стратегічне управління готельними підприємствами в умовах глобалізації” (внутрішній номер наукової теми 07215), де автором сформовано організаційно-економічну модель стратегічного управління кластером підприємств готельного господарства; “Туристична галузь в Україні в період євроінтеграції: теоретичний аспект” (внутрішній номер наукової теми 07218), де автором визначено роль та особливості транспортних послуг як чинника ефективного розвитку туризму в Україні; Класичного приватного університету за темами: “Проблеми та перспективи розвитку туризму в Запорізькому регіоні” (номер державної реєстрації 0110U003964), де автором обґрунтовано підходи до оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу країни (території) як складової забезпечення ефективного управління розвитком туризму та запропоновано методику оцінювання розвитку туризму, орієнтовану на концептуальну модель планування та розвитку людських ресурсів у туризмі; “Сучасні проблеми модернізації та структурних трансформацій економіки Придніпровського регіону” (номер державної реєстрації 0114U006322), де автором розроблено механізми підвищення ефективності та вдосконалення системи управління розвитком туризму в Україні; “Розвиток національної економіки в контексті сучасної економічної теорії” (номер державної реєстрації 0116U000798), де автором визначено концептуальні завдання державного регулювання сфери туризму в Україні на сучасному етапі розвитку національної економіки.

**Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані у дисертації, ступінь їх обґрунтованості і достовірності.**

Наукові положення дисертаційної роботи, висновки та рекомендації, які містяться в роботі достатньо обґрунтовані, опрацьовані в повній відповідності з метою і завданням, предметом і об’єктом дослідження, базуються на загальнонаукових положеннях економічної науки і результатах наукових досліджень, їх узагальнень, критичному осмисленні праць вітчизняних та зарубіжних вчених з широкого кола економічних проблем, пов’язаних із управлінням розвитком національної економіки, галузевої специфіку розвитку сфери туризму та курортів, державного регулювання в цій сфері, глобального підприємництва.

Дисертант поставив за мету обґрунтувати теоретико-методологічні засади, розробити практичні рекомендації щодо управління розвитком туризму в Україні в умовах трансформації національної економіки, спрямованих на створення умов для забезпечення сталого розвитку сфери туризму та курортів.

Об’єкт, предмет та мета роботи логічно пов’язані та достатньо чітко окреслюють поле дослідження.

Достовірність основних положень та висновків дисертації забезпечується застосуванням відомих методів наукового пізнання та проведення досліджень, зокрема, логічного узагальнення, узагальнення й систематизації, аналізу та синтезу; схематичного й графічного зображення, статистичного аналізу та

розрахунку, стратегічного менеджменту, кластерного аналізу, економетричних методів, кореляційно-регресійного аналізу, когнітивного та нейронного моделювання.

Методичні підходи і методи дослідження, які застосовані дисертантом, не містять суперечностей, є адекватними проблемі, що вирішується за допомогою поставлених завдань.

Дисертаційне дослідження Шелеметьєвої Т.В. достатньо аргументоване і базується на використанні в основному офіційної статистичної інформації Державної служби статистики України. У роботі використані монографічні дослідження українських і зарубіжних вчених-економістів, дані інформаційних бюлетенів, статистичних збірників тощо, а також власні аналітичні розрахунки й матеріали досліджень.

Робота має класичну структуру, є обґрунтованою, переконливою, логічно витриманою, що дало можливість автору розкрити зміст проблеми, охарактеризувати її теоретичні й практичні аспекти, зробити висновки та сформулювати пропозиції.

Методично дослідження розгортається за схемою від загального до часткового, починаючи із розгляду теоретико-методологічних основ управління розвитком туризму, концептуальних підходів та аналізу проблем управління розвитком туризму, переходячи до діагностики стану та проблем туризму в Україні як об'єкта управління в умовах трансформації національної економіки та завершуючи формуванням системи ефективного управління розвитком туризму й розробкою напрямів її вдосконалення.

У розділі 1 “Теоретико-методологічні основи управління розвитком туризму” автором через застосування структурно-логічної послідовності дослідження системоутворюючих понять визначено змістовне наповнення поняття «управління розвитком туризму», розкрито міжнародний досвід щодо управління розвитком туризму на основі виділення 4 типів моделей управління розвитком туризму. Важливим проміжним результатом є обґрунтування прийнятності для України «європейської» моделі участі держави в регулюванні туризму, що обумовлено подібністю стратегічних пріоритетів та цілей вітчизняної туристичної політики. Представлена характеристика методологічних засад управління розвитком туризму базується на розкритті різних підходів, при цьому автором запропоновано доповнити існуючі підходи діяльнісним та ризикологічним.

У розділі 2 “Концептуальні підходи та проблеми управління розвитком туризму” розкрито регуляторні інституції в Україні, діагностовано проблеми та представлено завдання державного регулювання розвитку туризму (с.114-125). Вважаю принципово важливою позицію автора, що визначає концептуально-методологічний підхід, який розвиває автор у подальшій частині дослідження і полягає у потребі використання дієвих управлінських підходів, спрямованих на здійснення інноваційного розвитку територій, запровадження виробничих, інформаційних, технологічних процесів для забезпечення єдності соціально-орієнтованих цілей політики держави та регіонів, і засобів їх досягнення (с. 125-126). Логічним продовженням є розгляд системи управління розвитком туризму та її структури з акцентом на комунікаційних взаємозв'язках суб'єктів

управління в туристичній діяльності. Слід відзначити практичну цінність для оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу напрацювань автора щодо структуризації його компонентів з подальшим представленням показників оцінювання.

Розділ 3 «Розвиток туризму в Україні як об'єкт управління в умовах трансформації національної економіки» присвячено розкриттю практичних аспектів стратегічного управління та розвитку туризму на місцевому рівні (в основному розкрито на прикладі міста-курорту Бердянська) та національному рівні (с. 195-225), здійснено кластерний аналіз у регіональному розрізі (с.226-229). Оцінка стану фінансових та економічних відносин в розвитку туризму носить деталізований характер за даними Державної служби статистики України, опитування представників туристичних підприємств (с. 230-242) з акцентом на моніторингу внутрішнього туризму (с. 242-254). Виправдано звернуто увагу на транспортну інфраструктуру та забезпеченість як основу ефективного розвитку туризму (с. 254-268).

У четвертому розділі «Формування системи ефективного управління розвитком туризму в умовах трансформації національної економіки» вплив трансформаційних процесів у національній економіці на розвиток туризму в Україні охарактеризовано через систематизацію факторів, при цьому здійснена аналітична оцінка соціально-демографічних факторів та прогнозування їх впливу з визначенням векторності (с.282-315). Розкрито практику стратегічного планування в системі управління розвитком туризму в Україні з врахуванням регіональної специфіки розвитку суб'єктів туристичного бізнесу (на прикладі міста Запоріжжя) (с. 316-327), систематизовано підходи до формування принципів ефективного управління розвитком туризму в Україні (с.327-338). За результатами соціологічних опитувань сформовано портрет споживачів туристичних послуг, що використано для побудови прогнозів і рекомендацій щодо формування політики просування туристичного продукту на даному ринку (с. 339-351), акцентовано увагу на використанні соціального медіа-маркетингу (с. 352-366).

У розділі 5 «Основні напрями вдосконалення системи управління розвитком туризму в Україні» викладено узагальнення напрацювань автора щодо вдосконалення існуючої системи управління розвитком туризму в Україні, при цьому значний акцент зроблено на інформаційній складовій через створення регіональних інформаційних туристичних центрів (с.378-402). Заслуговує на увагу застосування автором когнітивного моделювання, що дозволило обґрунтовано (з визначеними цільовими, керуючими факторами та факторами-індикаторами) підійти до прогнозних сценаріїв розвитку туризму в Україні (с.403-411). Обґрунтовано застосування програмно-цільового підходу як основного, що здатний забезпечити системність та планомірність державного регулювання розвитком туризму в системі реалізації сталого розвитку національної економіки (с. 412-419). Практичну цінність має представлена адаптивна модель управління розвитком туризму на основі нейронного моделювання, що показує вплив факторів, які позитивно/негативно впливають на розвиток туризму в Україні залежно від ситуації на прямий внесок туризму у ВВП України (с.426-436). Автором визначено недолік

існуючих підходів до оцінювання розвитку туризму, який полягає у неврахуванні важливого компонента – людських ресурсів та на цій основі запропоновано методику оцінки розвитку туризму, орієнтовану на концептуальну модель планування та розвитку людських ресурсів в туризмі на основі введення агрегованого показника - індексу розвитку людських ресурсів туризму (с.447-450). Важливим акцентом є розробка цілісної концепції управління розвитком туризму в умовах децентралізації (с.451- 462).

Пункти висновків у повній мірі висвітлюють результати виконання поставлених завдань.

У дисертації автором використано значну кількість спеціалізованих літературних джерел, застосовано сучасні та об'єктивно доцільні методи наукових досліджень, висновки побудовані на базі змістовного фактичного і статистичного матеріалу. Все це забезпечило необхідну достовірність зроблених висновків і наукових положень.

Представлене дисертаційне дослідження складається із вступу, п'яти логічно пов'язаних розділів, висновків та списку використаних джерел за окремими розділами, загальних висновків та додатків. Основний зміст роботи викладено на 408 сторінках.

Зазначені положення дозволяють стверджувати, що отримані в дисертаційному дослідженні результати є обґрунтованими і достовірними.

### **Новизна основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.**

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та авторефератом автора, його опублікованими науковими працями дає можливість погодитися з наступними положеннями, які винесені автором на захист на предмет наукової новизни і відображають його особистий внесок:

1. Вперше розроблено методику оцінювання розвитку туризму, орієнтовану на концептуальну модель планування та розвитку людських ресурсів у туризмі, шляхом введення агрегованого показника – індексу розвитку людських ресурсів туризму, що надало змогу розробити рекомендації щодо посилення стандартів якості підготовки кваліфікованих працівників готелів і туристичних фірм як важливої оперативної мети стратегічного напрямку розвитку туризму “створення атмосфери гостинності, підвищення якості муніципальних та комерційних послуг” (с. 447-450).

2. Вперше розроблено адаптивну модель управління розвитком туризму на основі застосування нейронного моделювання, зміст якої полягає у відображенні рівня впливу факторів на величину прямого внеску туризму у ВВП України, яка за рахунок статистичної мови програмування та програмного аналізу точності надає змогу повніше визначити фактори та напрям їх впливу (позитивно/негативно) впливають на розвиток туризму (с. 426-435).

3. Удосконалено організаційно-методичне забезпечення системи координації та розподілу повноважень державних органів влади в умовах децентралізації на основі застосування інструментів державно-приватного партнерства професійними об'єднаннями (спілками, асоціаціями), що

дозволить упереджувати монополізацію на ринку туристичних послуг (с. 450-462).

4. Удосконалено функціональні підходи до управління розвитком туризму, які, на у доповнення до існуючих (системного, проектного, програмно-цільового, маркетингового, орієнтованого на споживача, кібернетичного, інформаційного, гуманістичного, інтеграційного, мережевого) враховують діяльнісний та ризикологічний підходи. Відповідно вони розкривають розподільчий зміст регуляторних функцій кожного з трьох суб'єктів управління розвитком туризму, що взаємодіють (органів державної влади, виробників та споживачів туристичних послуг); враховувати оцінювання ризиків як фактора впливу на результативність управління розвитком туризму в умовах динамічності та невизначеності (с. 150).

5. Удосконалено систематизацію факторів впливу на розвиток туризму в Україні на основі застосування когнітивного моделювання та системного аналізу, що надало можливість визначити тенденції, перспективні цілі розвитку, систему моніторингу та відповідно врахувати при обґрунтуванні управлінських рішень щодо використання наявного туристичного та курортно-рекреаційного потенціалу країни (с. 402-409).

6. Удосконалено регресійну модель прямого внеску туризму у формування ВВП, яка ґрунтується на використанні впливу значущих факторів на розвиток сфери туризму в Україні та відсіву незначущих на основі t-критерію Стьюдента, яка має високонадійний і точний коефіцієнт детермінації. Це надало змогу спрогнозувати (надати песимістичний та оптимістичний прогнози) значення прямого внеску туризму у ВВП України в трансформаційних умовах національної економіки (с. 302-312).

7. Удосконалено методичний підхід до оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу країни як складової забезпечення ефективного управління розвитком туризму, на відміну від існуючих, сформовано основні завдання для кожного з ініціаторів оцінювання (туристичних операторів, власників ресурсів, інвесторів, державних, регіональних і місцевих органів влади, органів самоврядування) потенційних туристичних об'єктів або ресурсів, території, дестинації, що надасть змогу значно розширити інформаційну основу при визначенні підходів та виборі методів оцінювання туристичного потенціалу (с. 150-168).

8. Удосконалено систематизацію принципів управління розвитком туризму, яка, на відміну від існуючих, поєднує принципи багатофункціональності, мобільності й стійкості, державної законності, орієнтації на цінності, системності, мотивації, інтеграції, партнерства, що розвинуло методологічні засади управління, які сприятимуть успішному функціонуванню туристичної сфери в Україні й ефективному розвитку як окремих підприємств і організацій, так і туристичних дестинацій (с. 326-328).

9. Набуло подальшого розвитку змістовне наповнення поняття "управління розвитком туризму" як процесу розробки та прийняття управлінських рішень за допомогою сукупності прийомів і способів впливу на соціально-економічний та складний поліфункціональний суспільний феномен, чинник суспільного розвитку та невід'ємний атрибут сучасних світових

глобалізаційних процесів з метою ефективного й комплексного використання наявного туристичного та курортно-рекреаційного потенціалу країни, а також підвищення рівня національної економіки та реалізації зовнішньої політики держави (с. 39-56).

10. Набули подальшого розвитку організаційні засади адаптації “європейської” моделі участі держави в регулюванні туризму в Україні через подібність стратегічних пріоритетів і цілей вітчизняної туристичної політики, а також визначення важливих умов для ефективного функціонування цієї моделі управління, а саме: доцільність державного фінансування туристичної галузі, що продиктовано необхідністю участі держави у формуванні та просуванні національного туристичного продукту, здійсненні маркетингових досліджень, рекламно-інформаційної діяльності, організації й проведенні міжнародних туристичних виставок, конференцій, семінарів, формуванні інвестиційних проектів з розвитку туристичної інфраструктури (с. 66-81).

11. Набула подальшого розвитку структуризація системи управління розвитком туризму, метою удосконалення якої визначено забезпечення сталого розвитку туризму шляхом організації комунікаційних взаємозв'язків між суб'єктами управління, що сприятиме прийняттю взаємоузгоджених рішень з синергетичним ефектом (с. 148).

12. Набули подальшого розвитку напрями підвищення ефективності управління розвитком туризму в Україні, а саме створення Регіональних туристичних інформаційних центрів і їх взаємодія з іншими регіональними центрами; розробка нових форм співпраці між органами місцевого самоврядування та суб'єктами підприємництва; розробка державних і регіональних програм розвитку туризму та методів контролю за їх виконанням; створення умов і впровадження пільгового кредитування заходів, пов'язаних з розвитком туризму; створення місцевих фондів розвитку туризму за допомогою договірних угод між суб'єктами підприємництва, що надасть змогу стимулювати туристичну діяльність, підсилити взаємозв'язок туризму з іншими сферами соціального, економічного й культурного розвитку країни (с. 379-408).

13. Набуло подальшого розвитку організаційно-функціональне забезпечення застосування програмно-цільового методу управління розвитком туризму в регіонах (розроблення й реалізація цільової програми розвитку конкретного регіону надасть змогу поряд з досягненням основної поставленої мети вирішувати пріоритетні для рекреаційно-туристичної сфери завдання), що посилить комплексність та об'єктивність стратегічних рішень (с. 410-425).

### **Значення результатів дисертаційного дослідження**

**для науки і практики, рекомендації щодо їх подальшого використання.**

Наукове значення одержаних результатів полягає в розробленні й обґрунтуванні теоретичних положень, методологічних підходів і прикладних рекомендацій щодо забезпечення ефективного управління розвитком туризму в Україні в умовах трансформації національної економіки.

Проведений аналіз змісту дисертаційної роботи дозволяє стверджувати про отримання Шелеметьєвою Т.В. нових знань, які оновлюють існуючі

теоретико-методологічні засади управління та, зокрема, державного регулювання сфери туризму, що складають системний базис її подальшої адаптації та модернізації.

Практичне значення одержаних наукових результатів підтверджено їх впровадженням та апробацією. Так, результати дисертаційного дослідження були використані в практичній діяльності Національної туристичної організації України, Департаменту культури, туризму, національностей та релігій Запорізької обласної державної адміністрації, комунального підприємства “Туристичний інформаційний центр” Запорізької міської ради, Виконавчим комітетом Бердянської міської ради, Запорізької обласної організації Товариства “Знання” України, туристичної фірми “Дімона-Авіатур”, туристичної фірми “Туристичний клуб «ЛеТай»”. Отримані наукові результати використовуються у освітньому процесі Запорізького національного технічного університету при розробці методичного забезпечення та викладанні навчальних дисциплін.

Результати, отримані у дисертаційній роботі, можна рекомендувати до використання у своїй практичній діяльності всеукраїнських та регіональних асоціацій, інших професійних об’єднань.

### **Дискусійні положення і зауваження.**

Наголошуючи на загальній позитивній оцінці, вважаю за доцільне і необхідне висловити зауваження та положення дискусійного характеру, обговорення яких покликане стимулювати наукову думку автора дисертації та учасників процедури її захисту на подальше продукування наукових положень щодо розвитку даного наукового напрямку:

1. По тексті дисертації не знайшов відображення трансформаційний аспект, який задекларував автор в якості парадигмальної основи, але не розвинув, а саме – контекст сталого розвитку туризму, що потребувало визначити особливості, основні пріоритети та цілі сталого туризму, що дозволило б об’єднати усі три складові сталого розвитку (економічну, соціальну та екологічну), сприяючи збереженню та охороні навколишнього середовища, економічному зростанню та соціальному благополуччю.

2. Розвитком супутнього людиноцентричного вектору соціально-економічного розвитку, який підтримує автор, стало б розгляд автором проблематики ціноутворення для послуг внутрішнього туризму, що виступає в умовах зниження доходів населення та зростання психо-емоційної напруженості працюючого населення компенсаторним фактором, що з однієї сторони в зоні можливостей, а з іншої сторони - економічних інтересів сфери туризму.

3. Запропоноване автором трактування «управління розвитком туризму» не містить акценту на якісних параметрах, хоча при структурно-логічному розкритті сутності базового поняття «розвиток» цей важливий параметр розкривався як зміна якісної складової (с. 39-56).

4. Автором у розділі 1 при розкритті теоретико-методологічних положень теми не виправдано спрощено представлено графічний матеріал (с. 85, 120, 138), що знижує наглядність прикладного характеру результатів цієї



частини дослідження для національної економіки та синергетичної ролі сфери туризму у суспільному розвитку.

5. Дискусійними вважаю визначені автором деякі завдання державного регулювання на сучасному етапі розвитку туризму, а саме прийняття окремих нормативно-правових актів, які регламентуватимуть діяльність окремих видів туризму, зокрема таких як соціальний, сільський, гірський, релігійний, мисливський тощо; запровадження спеціального інвестиційного режиму для сприяння будівництву і реконструкції готелів та інших об'єктів туристичної інфраструктури, що спонукатиме іноземних та вітчизняних інвесторів вкладати кошти у туристичну індустрію (с.124), які до того ж не знайшли належного обґрунтування по тексту дисертаційного дослідження.

6. Автором об'єктивно зазначено, що «у дослідженні використовується конструктивний підхід, тому що формується ефективна структура системи управління розвитком туризму, яка дозволить організувати взаємодії між суб'єктами управління для знаходження оптимального стану галузі, при якому інтереси і запити всіх суб'єктів будуть задоволені, а саме - задоволення споживача туристичними послугами» (с. 137). Проте здобувач не акцентує уваги на цьому важливому аспекті при формуванні висновків до дисертаційної роботи.

7. Слід зауважити, що представлені напрями підвищення ефективності та вдосконалення системи управління розвитком туризму (с.383, рис. 5.1) носять достатньо узагальнений характер як в таблиці, так і мають недостатній характер конкретизації по тексту пп.5.1, зважаючи навіть на визначені особливості сфери туризму та її трендів у глобалізованому світі, проведений автором ґрунтовний огляд зарубіжного досвіду управління розвитком цієї сфери.

8. В результаті розробки основних чотирьох сценаріїв розвитку автор вказує на необхідність державної підтримки, яка стане значним стимулом для зростання в короткостроковій перспективі (с.410). Не можна погодитися із цим твердженням, оскільки актуалізованим напрямом, який демонструє свою результативність в ринкових умовах при сучасних реаліях слід визнати можливість державно-приватного партнерства, які дозволяють задіяти інвестиційний потенціал та відповідальність обох партнерів.

### **Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційного дослідження в опублікованих працях та авторефераті.**

Проблематику, основні положення та найважливіші результати дисертації опубліковані дисертантом самостійно у 52 публікаціях, зокрема: в 1 одноосібній та 5 колективних монографіях, 24 – статті в наукових фахових виданнях, із них 15 – у виданнях, що входять до наукометричних баз даних Index Copernicus, РІНЦ, 2 – статті в зарубіжних виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз, 22 праці апробаційного характеру. Особисто дисертанту належить 43,88 друк. арк. Публікації повною мірою відображають основні результати дисертаційної роботи. Перелік опублікованих праць за темою дисертації відображає повноту виконаних робіт у цій частині відповідно

до вимог МОН України. Матеріали та висновки кандидатської дисертації здобувача при підготовці цієї дисертації не використовувалися.

Автореферат дисертації є цілком ідентичним за змістом та структурою, у повній мірі відображає основні положення дисертаційної роботи.

Таким чином, автором дотримані вимоги МОН України щодо кількості публікацій, повноти опублікованих результатів тим, що містяться в дисертації і виносяться автором на захист, апробованості її основних положень, ідентичності автореферату і дисертації.

### **Загальний висновок по дисертаційній роботі щодо її відповідності встановленим вимогам.**

Дисертаційна робота, яку виконала Шелеметьєва Тетяна Вячеславівна на тему «Управління розвитком туризму в Україні в умовах трансформації національної економіки», є цілісною та завершеною науковою працею, яка має значення для управління розвитком на рівні національної економіки. Автором вирішена важлива наукова проблема – модернізація підходів до управління розвитком туризму в Україні в умовах трансформації національної економіки, спрямованих на створення умов для забезпечення сталого розвитку сфери туризму та курортів.

Напрямок і профіль дисертації, глибина дослідження, отримані наукові результати, рівень подання матеріалу, перелік публікацій віддзеркалюють наявність теоретичних, методичних та аналітичних наукових розробок, які є предметом захисту докторської дисертації за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Отже, на підставі всього вищезазначеного вважаю, що дисертаційна робота Шелеметьєвої Тетяни Вячеславівни на тему «Управління розвитком туризму в Україні в умовах трансформації національної економіки» за якістю дослідження, рівнем наукової новизни одержаних результатів і їхньою практичною цінністю відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями згідно Постанови від 19.08.2015 р. № 656), що висуваються до дисертацій, а її автор - Шелеметьєва Тетяна Вячеславівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

#### **Офіційний опонент:**

**завідувач кафедри економіки та бізнес-технологій  
Національного авіаційного університету,  
доктор економічних наук, професор**

**Н.В. Ушенко**



*Ушенко Н.В.*  
свідчую  
Вчений секретар  
Національного авіаційного університету  
*Т. Сиреда*